КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

Ліда, 2021 г.

БЛАНК ЗАДАННЯЎ

Дарагія дзесяцікласнікі!

У гэтым навучальным годзе споўнілася б 100 гадоў класіку беларускай драматургіі Андрэю Макаёнку. З яго творчасцю вы пазнаёміцеся пазней, а сёння мы адправімся ў вандроўку па незвычайнай і таямнічай краіне тэатра.

10 клас
Варыянт 2

Заданне 1. Прачытайце тэкст і выканайце заданні да яго.

Максімальная колькасць балаў – **6.**

Тэатразнаўства – гэта самастойная навука, якая вывучае паходжанне і развіццё тэатра, яго месца і ролю ў грама(дс,ц)тве, сучасны тэатральны працэс. Зыходзячы з таго, што ка(м,мм)унікатыўны ланцужок тэатральнага працэсу складаецца з драматургіі, сцэнічнага мастацтва, гл(е,я)дача, тэатральнай крытыкі і тэатразнаўства, кожная з гэтых (сістэмна)абгрунтаваных частак з'яўляецца прадметам дасле(д,да)вання і вывучэння адпаведных раздзелаў навукі аб тэатры.

А	Размяркуйце наступныя словы па слупках у табліцы: *з'яўляецца, развіццё, зыходзячы, раздзелаў, самастойная, складаецца, мастацтва*.
Б	Запішыце правільна наступныя словы, раскрыўшы дужкі: *ка(м,мм)унікатыўны, грама(дс,ц)тве, (сістэмна)абгрунтаваных, гл(е,я)дача, дасле(д,да)вання*.

Заданне 2. Як вядома, акцёр у тэатры можа выконваць самыя розныя ролі – гераічныя, драматычныя, камічныя… Так і ў мове: адно слова можа выражаць розныя значэнні.

Устанавіце адпаведнасць паміж значэннем слова *аснова* і прыкладамі яго ўжывання. Адказ запішыце ў выглядзе спалучэння літар і лічбаў (напрыклад, А1Б2В3Г4Д5Е7).

Улічыце, што кожнаму значэнню адпавядае толькі адзін прыклад ужывання.

Максімальная колькасць балаў – **6.**

А. Частка прадмета (матэрыяльна выражаная), на якой замацоўваюцца астатнія яго часткі; каркас, касцяк.	1. Тэатральныя прыступкі знаходзіліся амаль каля самай асновы калоны.
Б. Грунт ці штучнае збудаванне, на якім трымаецца, знаходзіцца што-небудзь; падмурак.	2. У аснове гэтай п’есы ляжыць народная творчасць.
В. Тое, што складае ядро чаго-небудзь, з’яўляецца зыходным матэрыялам для ўтварэння, стварэння чаго-небудзь (перан.).	3. У першым акце спектакля пра школу Шпак тлумачыў паняцце “аснова трохвугольніка”.
Г. Зыходныя, галоўныя палажэнні якой-небудзь навукі, тэорыі і пад.	4. Касцюмеры падрыхтавалі для спектакля тканіну з сіняй асновай.
Д. Падоўжныя ніткі ў тканіне.	5. У беларускай мове аснова слова спектакль невытворная.
Е. Частка слова, якая раскрывае яго лексічнае значэнне.	6. Уздоўж сцэны рухаюцца ўперад асновы будучых дэкарацый.
	7. Віктар Вардамацкі выкладаў ва ўніверсітэце асновы тэатразнаўства.

Заданне 3. Злачынца замкнуў каштоўныя кнігі ў сейф. Каб адамкнуць яго, трэба разгадаць кодавае слова. На шчасце, у спешцы злачынца забыў на стале аркуш паперы, на якім запісана зашыфраванае слова. Дапамажыце адчыніць сейф і дастаць адтуль кнігі.

*Максімальная колькасць балаў – **6**.*

Гістарычныя перадумовы фарміравання тэатральнага дзейства з’яўляюцца ў першабытны перыяд. Як правіла, гэтыя абрады суправаджаліся загаворамі, песнямі, танцамі, ігрой на старажытных музычных інструментах. Важная роля адводзілася атрыбутам і адзенню ведзьмака або шамана, якія таксама стваралі гукавыя эфекты. Святы з элементамі тэатралізацыі ладзіліся ў гонар багоў, якія атаясамліваліся з сіламі прыроды.

А	Выпішыце прыставачнае слова, утворанае бяссуфіксным спосабам.
Б	Выпішыце слова, якое мае наступную марфемную будову: ¬ ⌒ ∧ □ (прыстаўка, корань, суфікс (не нулявы), канчатак).
В	Выпішыце слова, утворанае прыставачным спосабам.
Г	Выпішыце дзеяслоў, які мае два карані.
Д	Выпішыце слова, якое мае наступную марфемную будову: ¬ ¬ ⌒ ∧ ∧ □ ⌐ (прыстаўка, прыстаўка, корань, суфікс, суфікс, канчатак, постфікс).
Е	Паводле пачатковых літар кожнага з указаных у прыведзенай паслядоўнасці папярэдніх слоў павінна атрымацца слова, слова, адно са значэнняў якога – “катэгорыя грамадзян, якія прайшлі вайсковую службу і прызываюцца зноў у войска ў выпадку неабходнасці”. Запішыце гэта слова. Яно і будзе кодам для адкрыцця сейфа.

Заданне 4. Займеннікі адыгрываюць важную тэкстаўтваральную ролю. Яны не толькі выконваюць уласцівую для іх замяняльную функцыю, але і ў значнай ступені дапамагаюць фарміраваць асноўную інфармацыю. Запоўніце табліцу на аснове выкарыстаных у прапанаваных сказах займеннікаў.

Максімальная колькасць балаў – ***6.***

А. Лічыцца, што найлепшая тэатральная прыкмета – знайсці цвік на сцэне. Гэта абяцае ў хуткім часе прапанову ролі акцёру. Многія артысты нават забіраюць знойдзеныя цвікі з сабой, лічачы, што так яны заўсёды будуць запатрабаваныя. Лучана Павароці ездзіў на ўсе канцэрты з вялікім жалезным цвіком, які падарыла яму мама.

Б. Гісторыя тэатра пачынаецца з таго часу, калі нашы продкі выконвалі свае рытуальныя танцы перад паляваннем. Народныя святы паступова перараслі ў прафесійныя пастаноўкі, без якіх нельга ўявіць ніякі сучасны народ.

В. Практыка запрашаць клакераў была яшчэ ў час Нерона, які лічыў сябе вялікім артыстам. Такая ж практыка была распаўсюджана і ў Еўропе ў XIX стагоддзі да таго часу, пакуль яны не сталі патрабаваць узнагароджанне за сваю працу.

Г. Гіганцкае "яйка" са шкла і тытану, нібы фантастычная падводная лодка, якая ўсплыла пасярод Пекіна, – не што іншае, як будынак сучаснага тэтра. Яго стваральнік, архітэктар, француз Поль Андрэ, даў волю сваёй фантазіі і зрабіў сапраўдны футурыстычны аб'ект.

Заданне 5. Уявіце, што фотавыставу "За кулісамі" Вы прапанавалі правесці 27 сакавіка – у Сусветны дзень тэатра. Да прапанаванай часткі сказа прыдумайце працяг, каб атрымаліся, калі магчыма, складаназалежныя сказы з рознымі відамі даданых частак. Калі гэта немагчыма зрабіць, то патлумачце прычыну. Запоўніце табліцу.

Максімальная колькасць балаў – ***6.***

Найлепшы дзень для арганізацыі фотавыставы "За кулісамі" – 27 сакавіка, ...

Заданне 6. Прачытайце ўважліва тэкст. Уявіце сябе рэдактарам, якому трэба выправіць памылкі (магчыма, лексічныя, арфаграфічныя, граматычныя). У табліцу запішыце слова (спалучэнне слоў) з памылкай, выпраўце яе і патлумачце, чаму тут памылка.

Максімальная колькасць балаў – ***6.***

Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі не толькі добра вядомы ў Беларусі, але і за яе межамі. Ён быў створаны ў 1990 годзе. Тэатр, апраўдваўшы сваё прызначэнне, вядзе індывідуальную работу з драматургамі, праводзіць рэпетыцыі, акторска-сцэнічныя чытанні п'ес па ролям, семінары з запрашэннем рэжысёраў і іншых спецыялістаў тэатра, спрые прафесійнаму стаўленню маладых аўтараў.

Значную цікавасць у тэатральнай грамадскасці выклікала дзейнасць Цэнтра беларускай драматургіі, які быў створаны пры тэатры ў 2007 годзе. У трупе ў гэты час працавалі 33 акцёры, у рэпертуары – 33 спектакля.

Заданне 7. Перакладзіце тэкст на беларускую мову.

*Максімальная колькасць балаў – **6**.*

В пьесе моей было тринадцать картин. Сидя у себя в комнатушке, я держал перед собою старенькие серебряные часы и вслух сам себе читал пьесу, очевидно, очень изумляя соседа за стенкой. Когда дочитал, вышло, что чтение занимает три часа. <…> Я вспомнил, что в спектаклях бывают и паузы. Так, например, стоит актриса и, плача, поправляет в вазе букет. Говорить она ничего не говорит, а время-то уходит. Стало быть, бормотать текст у себя дома – одно, а произносить его со сцены – совершенно иное дело.

(М.Булгаков. Театральный роман).

Заданне 8. Ва ўступным артыкуле да "Слоўніка тэатра" Патрыса Паві адзначалася, што "тэатр – закадзіраваная практыка, а расшыфроўка кодаў неабходная і вельмі займальная". Гэта немагчыма зрабіць без ведання тэатральных тэрмінаў і паняццяў. Разгадайце крыжаванку, дзе зашыфраваны некаторыя з іх.

*Максімальная колькасць балаў – **6**.*

По гарызанталі: **1.** П'еса, заснаваная на непрымірымым канфлікце паміж высакароднай асобай і абставінамі, якія не даюць ёй магчымасці рэалізавацца; часта заканчваецца смерцю героя. **4.** Аўтар драматургічных твораў. **6.** Тэкст, які прамаўляе персанаж у ходзе дыялогу ў адказ на пытанне або думку іншага персанажа. **7.** Асоба, у абавязкі якой уваходзіць пастаноўка п'есы; гэта асоба бярэ на сябе адказнасць за эстэтычны бок спектакля і яго арганізацыю. **9.** Аўтарская заўвага ў тэксце драматургічнага твора, у якой даюцца тлумачэнні адносна таго, як выглядае, паводзіць сябе герой у дадзены момант, з дапамогай якіх рухаў, жэстаў, мімікі выяўляецца стан яго душы.

Па вертыкалі: **2.** Сукупнасць п'ес, якія выконвае адзін тэатр на працягу аднаго сезона або пэўнага перыяду. **3.** П'еса, у якой у смешным выглядзе паказваюцца найчасцей адмоўныя з'явы жыцця з мэтай іх крытыкі. **5.** Невялікая п'еса з займальнай інтрыгай, анекдатычным парадаксальным сюжэтам, песнямі, куплетамі, часам танцамі. **8.** Стварэнне на сцэне рознымі сродкамі (жывапіс, архітэктура і інш.) нагляднага вобраза дзеяння; сукупнасць элементаў тэатра для стварэння ілюзіі месца, дзе адбываецца дзеянне, што разыгрываецца на сцэне. **10.** Невялікая п'еса з элементамі грубаватых жартаў, надмернымі знешнімі камічнымі эфектамі, жаданнем паказаць чалавека ці падзею ў шаржыраваным, карыкатурным выглядзе. **11.** П'еса з вострым канфліктам сацыяльнага або побытавага характару, які развіваецца ў пастаянным напружанні. **12.** Асобная частка п'есы, вылучаная ў адпаведнасці з часам і развіццём дзеяння.

Заданне 9. Па рэпліках пазнайце персанажаў твораў беларускай драматургіі. Назавіце твор і яго аўтара

Максімальная колькасць балаў – 6.

А	Не бойся, сястра! Я ліст, адарваны з таго самага дзерава, што і вы, што і многія мільёны падобных. Вецер свабодны прынёс мяне сюды, на вашую руіну. Хацеў бы з табой і з братам тваім аб важных справах пагаманіць. <…> І нічога, сястра, ведаць не трэба, а што трэба – я скажу, а ты гэта брату перадай... Слухай, сястра! Склікаецца сход вялікі, і ўсе браты і сёстры павінны на гэны сход з'явіцца. <…> Хто самахоць не пойдзе, над тым праклящце завісне, бо на сходзе жыццё мільёнаў будзе важыцца, а ў такіх вялікіх справах і адзін чалавек можа сабой сюды ці туды перацягнуць.
Б	Ну, хвала Богу, бацькоў удалося атуманіць! Цяпер трэба пайсці ў галаву па розум, каб дзеўку амарочыць. Прынадны, бач, кусочак. <…> Так, так! У цяперашнім разумным веку хочаш спакойна жыць? Будзь філосафам: бачыш – не бачыш, чуеш – не чуеш, – ба, ба, бы!
В	А ты ізноў сваё... Слухай, міленькая: ці ты надумалася зрабіць тое, аб што я цябе надовічы прасіў і маліў? Сама ж ты, золатца, казала мне не раз і цяпер кажаш, што татка твой ні на якія просьбы не згодзіцца. Значыцца, сама добра разумееш, што іншага выхаду для нас нямашака. А гэтак, як я казаў, будзе найлепей. Ці то мы будзем першыя, або апошнія? Янка Лукашонак з сваёй Зосяй так зрабілі, Ігнась Манякоўскі з сваёй Дамінісяй, ды і шмат хто... Бацькі спачатку пазлуюць, пазлуюць трохі і адпусцяцца,– ведама, бацькаўскае сэрца. Вось мы з табой, міленькая, такім парадкам самі сабе шчасце збудуем і нічыёй ласкі прасіць не будзем. Адно, абы твая згода – і ўсё будзе добра. Я ўжо, прызнацца табе, гаварыў з папом. Ён заўтра прыязджае ў Міхалішкі імшу адпраўляць і заначуе ў ваколіцы. Ну, а мы к яму... раз, два і – гатова.
Г	І я вас прашу, ваша благародзіе, – пусць подадут міровую і канцы в воду. <…> Харашо быць пісьмавадзіцелем у разумнага чалавека, маляваныя госцікі! (*Паказваючы на бумажку.*) Самі ў карман лезуць, не нада і рук выцягваць. (*Да Ціхона.*) Не ведаю, што рабіць! Ён сам баіцца, каб, зрабіўшы вам палёгку, перад судом не адказваць. Але папробуйце. <…> Злажыце яму добры гасцінчык, авось паквапіцца? Пагаварыце з сабою і злажыце, а я, тым часам, папрабую ўгаманіць яго.

Заданне 10. Уявіце, што Вы драматург. Сёння вельмі модна выкарыстоўваць у якасці дзейных асоб ужо вядомых літаратурных герояў. Напішыце невялічкую п'есу на адзін акт (не больш за 12 рэплік) пра сустрэчу Надзеі Яноўскай і жонкі Усяслава Грынкевіча. Назавіце, з якіх твораў гэтыя персанажы, хто з'яўляецца іх аўтарам. Не забывайце, што класічная п'еса павінна мець назву і яшчэ некалькі элементаў.

Максімальная колькасць балаў – 6.